

Daginstitutionernes hverdag 2020

Del 1: Antal børn pr. voksen

Den daglige omsorg

FOA – Bureau 2000

FOA

Februar 2020

Daginstitutionernes hverdag 2020

Undersøgelsen er udført af seniorkonsulenterne Niels Glavind og Susanne Pade, Bureau 2000 – Analyse og forskning
Desuden har konsulent Signe Johansen medvirket.
Undersøgelsen er udført på bestilling af FOA.

Henvendelser:

FOA

Stauings Plads 1-3

1790 København V

Tlf.: 46 97 26 26

Henvendelser vedr. undersøgelsens tekniske indhold til:

Bureau 2000 – Analyse og forskning

Skråplanet 29

3500 Værløse

Tlf.: 0045 44 66 22 64

www.bureau2000.dk

Copyright: Bureau 2000

ISBN: 978-87-90771-92-8

Indhold

Forord	4
Hovedresultater	5
1. Normerings-forholdet.....	7
1.1. Børn/voksen forholdet i dagens løb	7
1.2. Kravet om 3/6 børn pr. voksen.....	9
2. Alenearbejde	11
2.1. Alenearbejde i ydertimerne.....	11
2.2. Alenetid i børnegrupperne	13
3. Tre medarbejdere til børnegruppen.....	16
4. Den daglige omsorg.....	17
4.1. Omsorg i vuggestuegrupper	20
4.2. Omsorg i børnehavegrupper	21
4.3. Faktorer bag oplevelser af omsorg.....	22
4.4. Hvordan har oplevelserne omkring omsorg udviklet sig?	23
5. Medarbejdernes oplevelser omkring omsorg	26
5.1. Medarbejdernes kommentarer om omsorg i vuggestuegrupper	26
5.1.2. Vuggestuemedarbejdere, der oplever at give tilstrækkelig omsorg	28
5.2. Medarbejdernes oplevelse omkring omsorg i børnehavegrupper	29
5.2.2. Børnehavemedarbejdere, der oplever at give tilstrækkelig omsorg.....	32
6. Metode	34

Forord

Pædagogisk Sektor har siden 2010 fulgt hverdagen i daginstitutionerne gennem Bureau 2000-undersøgelsen "Daginstitutionernes hverdag". Undersøgelsen har år efter år gjort os klogere på en række vilkår i hverdagen for børnene og de ansatte.

Hvert år hæfter vi os særligt ved, om de ansatte oplever at kunne give børnene den omsorg, de har brug for. Og hvert år er resultatet nedslående. Godt halvdelen af de ansatte har de sidste mange år oplevet, at de dagligt eller flere gange om ugen ikke kan give børnene den nødvendige omsorg - når børnene fx har brug for trøst eller hjælp til at komme med i en leg. I år er det hele 63 pct. af medarbejderne. I 2010 var andelen 53 pct.

Minimumsnormeringer vil forhåbentligt gøre en forskel, så de ansatte i 2025 oplever, at de kan yde den omsorg, som børnene har brug for - for at trives og udvikle sig som de skal. Men, der skal altså gøres en meget større indsats, for at øge de ansattes mulighed for at give den nødvendige omsorg. Forældrene kan ikke aflevere børn i et tilbud, hvor de ikke kan regne med, at deres børn trives.

I år har vi som noget nyt undersøgt, hvor mange daginstitutioner, der i hverdagen har en normering på en voksen til tre børn i alderen 0-2 år eller seks børn i alderen 3-5 år, og i givet fald, hvor længe.

I omkring halvdelen af daginstitutionerne er der aldrig, eller kun én time om dagen, max tre eller seks børn pr. voksen. Særligt kl.13.00 er der alt for mange børn pr. voksen - i gennemsnit af alle institutionerne i undersøgelsen en voksen til 7,4 børn i vuggestuen og en voksen til 13,6 børn i børnehaven. I omkring en fjerdedel af institutionerne er der til gengæld en voksen til max 3 eller 6 børn i mere end et par timer om formiddagen.

Besvarelserne fra ledere og medarbejdere, som ikke nødvendigvis er ansat på de samme institutioner, er ret overensstemmende. Og da undersøgelsen indeholder besvarelser fra daginstitutioner i alle kommuner, viser den nok et ret præcist billede af, hvordan hverdagen ser ud i landets daginstitutioner.

Der er i gen i år urimeligt stor forskel på kvaliteten alt efter hvilken daginstitution, man som forælder indskrifter sit barn i. Og det kan vi ikke være bekendt. Vi ved også, at et stigende antal børn ikke trives i skolealderen, så vi skal snart til at erkende at elementer af børnenes mistrivsel kan være grundlagt i daginstitutionen og afsætte langt flere penge til udvikling af kvaliteten i vores daginstitutioner.

Kim Henriksen

Sektorformand, Pædagogisk Sektor

Hovedresultater

Den årlige undersøgelse "Daginstitutionernes Hverdag 2020" belyser så mange sider af vilkårene for vores daginstitutioner, at det er fundet mest hensigtsmæssigt at dele afrapporteringen op. I nærværende rapport præsenteres derfor de resultater, som vedrører daginstitutionernes bemanning i dagens løb, herunder antal børn pr. voksen og situationen, hvor en medarbejder er alene med en børnegruppe. Desuden belyses medarbejdernes oplevelser omkring omsorg.

Nogle hovedresultater er:

Normeringer

- I den tid, hvor stuerne/grupperne er åbne er der i gennemsnit 4,7 børn pr. voksen i vuggestuegrupperne og 9,1 børn pr. voksen i børnehavegrupperne.
- I løbet af 2020 vil der blive stillet lovkrav om, at der skal være maksimalt tre børn pr. voksen i vuggestuen og max seks børn pr. voksen i børnehaven. Dette krav er i gennemsnit opfyldt ca. 2 timer om dagen, hvis vi ser på hverdagen i institutionerne.
- I ca. halvdelen af daginstitutionerne opfyldes kravet om max 3 eller 6 børn pr. voksen aldrig eller i max 1 time i løbet af dagen.

Alenearbejde

- I 56 pct. af institutionerne er der en medarbejder alene i institutionen om morgenen efter åbningstid, mens 68 pct. af institutionerne har en medarbejder alene i institutionen sidst på eftermiddagen. I gennemsnit har institutionerne 44 minutter af åbningstiden, hvor der kun er én medarbejder.
- I den tid, børnegrupperne er åbne, er der *planlagt* alenearbejde i 28 pct. af vuggestuegrupperne og 51 pct. af børnehavegrupperne.
- 19 pct. af medarbejderne oplever desuden ikke-planlagt alenearbejde på en time eller mere på en tilfældig dag.
- 40 pct. af medarbejderne er en tilfældig dag alene med børnene på legepladsen.
- 11 pct. af vuggestuegrupperne og 28 pct. af børnehavegrupperne har på intet tidspunkt mere end to medarbejdere til børnegruppen i dagens løb.
- Omvendt er der 29 pct. af vuggestuegrupperne og 22 pct. af børnehavegrupperne, hvor der i 5 timer eller mere er mindst tre medarbejdere til børnegruppen.

Omsorg

I lighed med tidligere er der stillet spørgsmål, der belyser medarbejdernes oplevelser af at kunne give tilstrækkelig omsorg.

- 63 pct. af medarbejderne oplever dagligt eller flere gange om ugen ikke at kunne yde tilstrækkelig omsorg. I 2010 og 2019 var tallet 53 pct.
- 41 pct. oplever dagligt eller flere gange om ugen ikke at kunne give et barn trøst.
- 46 pct. oplever dagligt eller flere gange om ugen ikke at kunne tage sig af et barn med forstyrrende adfærd.
- 44 pct. oplever dagligt eller flere gange om ugen ikke at kunne tage sig af et barn, der har svært ved at komme med i legen.

NORMERING OG OMSORG 2020

Rapporten bygger på et repræsentativt udsnit af daginstitutioner. Via de kommunale hjemmesider er der fundet 2831 fungerende e-mails til daginstitutioner. Ledere og medarbejdere har fået en opfordring til at deltage i undersøgelsen, og der er opnået en svarprocent på 30 pct. for lederne og 24 pct. for medarbejderne – henholdsvis 836 besvarelser og 671 besvarelser. Der er kommet besvarelser fra daginstitutioner i alle 98 kommuner. Samlet set betragter Bureau 2000 undersøgelsen som repræsentativ.

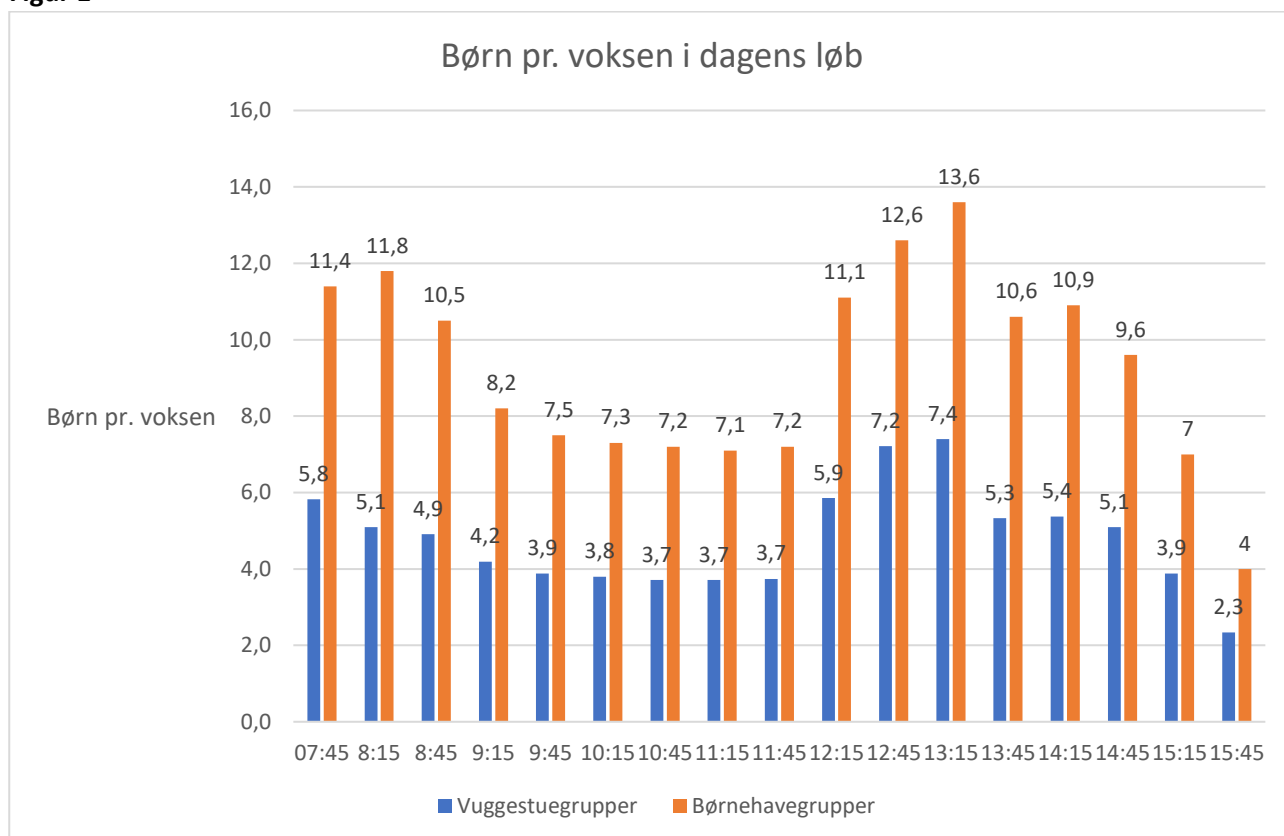
1. Normerings-forholdet

1.1. Børn pr. voksen i dagens løb

Der har det sidste års tid været stort fokus i den offentlige debat på, hvor mange børn, der er pr. voksen i vores daginstitutioner. Denne debat har bl.a. sat sig spor i det ”forståelsespapir”, som grundlagde dannelsen af regeringen Mette Frederiksen i sommeren 2019.

Ser vi på det *gennemsnitlige* antal børn pr. voksen i den periode, hvor børnegrupperne er åbne, varierer børn/voksen-forholdet i dagens løb. Figur 1 viser dette¹.

Figur 1

Kilde: Spørgeskema til en medarbejder. N=245

Beregningen omfatter kun den tid, hvor børnegruppen er åben. Beregningen bygger på følgende forudsætninger:

- Medarbejderne har oplyst, hvornår børnene og medarbejderne kommer og går. Disse data er lagt til grund.

¹ Figuren tager ikke højde for evt. syge børn – men heller ikke for evt. syge medarbejdere.

NORMERING OG OMSORG 2020

- Børn der fx møder mellem 7 og 7:30 er henført til kl. 7:15.
- Det antages, at medarbejderne hver holder ½ times frokost i tidsrummet 12-13:30
- Svar fra medarbejdere, som virker ufuldstændige (fx fordi der kun er angivet mødetid for én medarbejder fra stuen) eller usandsynlige, er sorteret fra.

Det ses, at der typisk er færrest børn pr. voksen i perioden fra ca. 9 til ca. 12. Her vil man ofte finde planlagte aktiviteter i mindre grupper, og det er også i denne periode, man normalt finder frokostpausen, hvor børnene skal vises til rette, vaske hænder osv. Omvendt er der mange børn pr. voksen efter kl. 12, hvor de voksne holder frokost. Her er mange børn på legepladsen, og mange vuggestuebørn sover til middag. En medarbejder i en vuggestue beskriver travlheden om eftermiddagen således:

”Fra kl. 15 til kl. 16 er vi to voksne til 17 vuggestuebørn, og det er umuligt at give alle det, de har behov for med ca. 10 børn i alderen 1 til 1 år og 6 mdr. 7 børn på 1 år og 6 mdr. til 2 år og 10 mdr... Der skal skiftes bleer, tages op fra lur, bespises, aktiveres med pædagogiske aktiviteter, trøstes mm. Uanset hvor rolig formiddagen har været, er timen mellem kl. 15 og kl. 16 meget ofte virkelig hård.”

I gennemsnit er der i vuggestuegrupperne 4,7 barn pr. voksen, når man medregner frokostpausen i personalets timetal. I Børnehavegrupperne er tallet 9,1.² Tallene bygger på et begrænset datagrundlag. Blandt andet, fordi mange medarbejdere fra institutioner, hvor der ikke er en fast stueopdeling, har afstået fra at svare.

Danmarks Statistik når i sin normeringsopgørelse frem til, at der i gennemsnit på landsplan er 3,1 barn pr. voksen i vuggestuer og 6,2 børn pr. voksen i børnehaver. Når tallene i denne rapport er rundt regnet 50 pct. højere, hænger det sammen med, at Danmarks Statistik indregner arbejdstid, hvor det pædagogiske personale laver andet end at passe børn (fx ledelse, møder, frokost). Desuden indregner Danmarks Statistik sygevikarer, og tæller lederne med, selvom mange ledere har få timer af deres arbejdstid sammen med børnene. Danmarks Statistik understreger da også på hjemmesiden, at deres ”Normeringsstatistik viser kommunernes prioritering af børnepasning, men siger ikke noget om virkeligheden på blå stue”.

Det skal endelig bemærkes, at denne rapport tal (hhv. 4,7 og 9,1 barn pr. voksen) er beregnet ud fra medarbejdernes mødetider. Der er ikke taget højde for, at medarbejderne i en del af tiden ”multitasker”, fx laver dokumentation eller rydder op, samtidig med, at de har ”et øje på børnene” – eller går fra fx i forbindelse med sprogtest mv.

² Tallene er omtrent de samme, som blev fundet med 2016-data i rapporten ”Børn pr. voksen i daginstitutioner. Udviklingen 1972-2018”. Her var tallene hhv. 4,9 og 9,3. Beregningsmetoden er dog lidt forskellig, bl.a. m.h.t. vægtning og det betragtede tidsinterval (2016-tallene er alene beregnet på grundlag af tidsrummet 9-16), så reelt kan man ikke afgøre, om der er sket en ændring.

1.2. Kravet om 3/6 børn pr. voksen

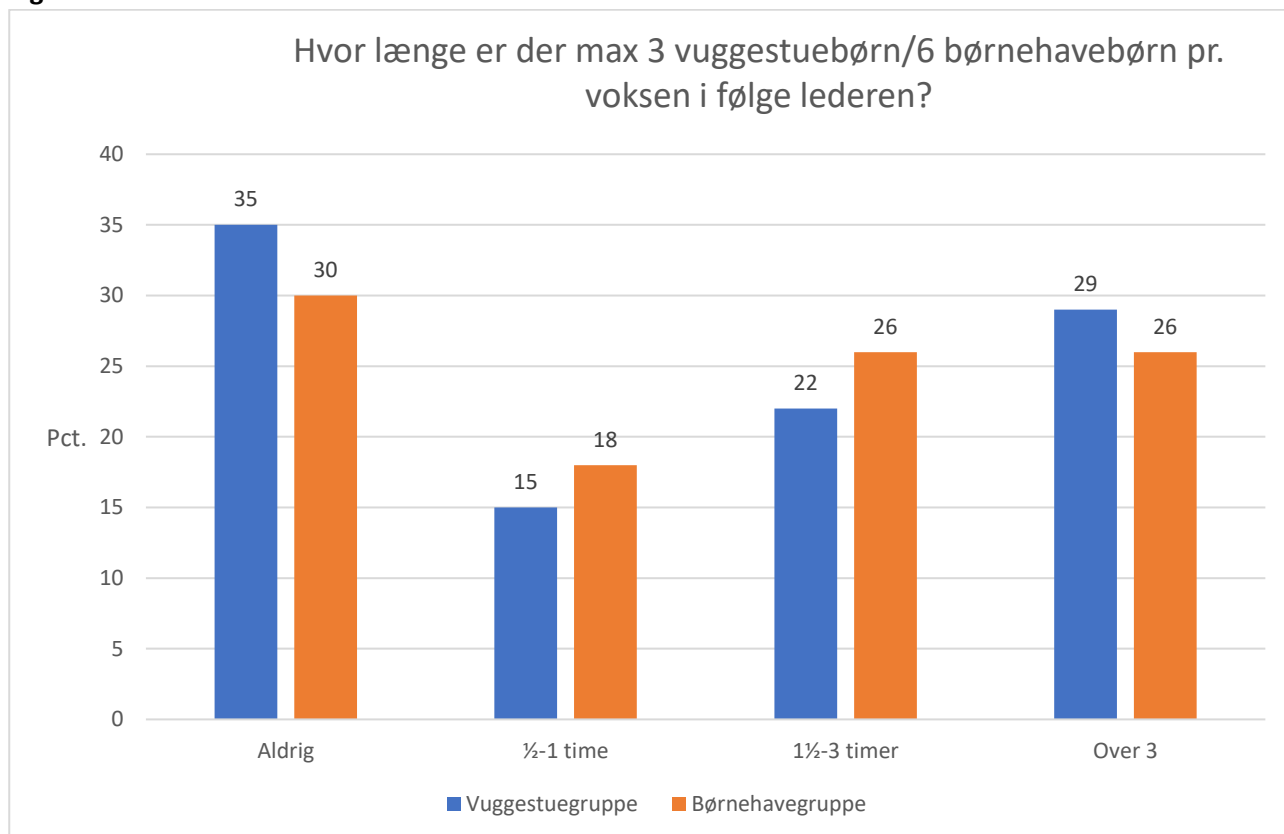
I løbet af 2025 vil der været et lovkrav om, at der maksimalt må være tre børn pr. voksen, når det drejer sig om vuggestuebørn, og maksimalt seks børn, pr. voksen, når det drejer sig om børnehavebørn.³

Der er derfor i nærværende undersøgelse stillet et direkte spørgsmål om denne problemstilling. I spørgeskemaet til lederne lyder spørgsmålet i forhold til vuggestuebørn:

Hvis udgangspunktet er en vuggestuegruppe, hvor lang tid i løbet af dagen vil der maksimalt være 3 børn pr. medarbejder?

Et tilsvarende spørgsmål er stillet for børnehavegrupper. Resultatet fremgår af figur 2.

Figur 2

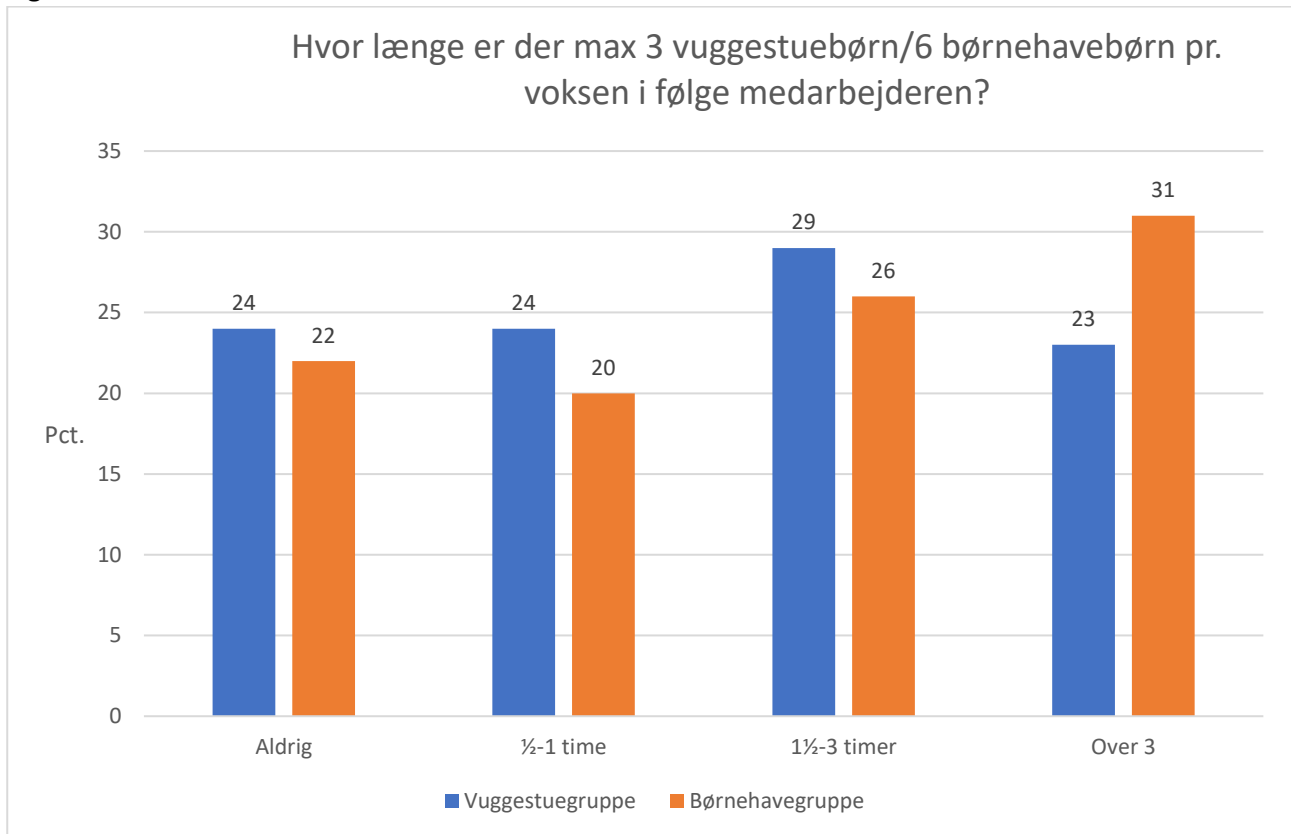

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=597

Figur 3 viser de tilsvarende svar fra medarbejderne.

³ I skrivende stund mangler dog en afklaring af, hvordan man nærmere i lovgivningen skal definere børn/voksenforholdet.

Figur 3

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=469

Begge besvarelser peger i retning af følgende:

- I omkring halvdelen af institutionerne opfylder man aldrig kravet om max 3/6 børn pr. voksen – eller kravet er kun opfyldt ca. 1 time pr. dag.

- I omkring en fjerdedel af institutionerne er kravet opfyldt 1½-3 timer – typisk ved at man koncentrerer medarbejdertimerne om formiddagen

- I omkring en fjerdedel af institutionerne er kravet opfyldt i længere tid end et par timer om formiddagen.

I gennemsnit vurderer lederne, at der i vuggestuegrupperne er 2 timer dagligt i vuggestuegrupperne, hvor kravet om max tre børn pr. voksen er opfyldt. Når det gælder børnehavegrupperne, vurderer lederne tilsvarende, at der i gennemsnit er 2 timer, hvor der max er seks børn pr. voksen.

2. Alenearbejde

I denne undersøgelse tales om "alenearbejde", når en pædagogisk medarbejder er alene med en børnegruppe. Alenearbejde kan have forskellige former:

- De fleste steder er grupperne slået sammen først og sidst på dagen. Der tales i den forbindelse om alenearbejde, hvis der kun er én pædagogisk medarbejder til stede i *hele* institutionen.
- Hvis vi ser på den periode, hvor grupperne er åbne, tales der om alenearbejde, hvis der kun er én pædagogisk medarbejder til børnegruppen.⁴
- Endelig tales om alenearbejde, hvis en medarbejder er alene på legepladsen med børnene.

Alenearbejde kan være *planlagt*, dvs. at der kun er skemalagt én medarbejder til børnene på det pågældende tidspunkt. Men alenearbejde kan også finde sted som følge af sygdom eller lignende.

I nærværende undersøgelse er alenearbejdet dels belyst gennem spørgsmål til lederne, dels gennem spørgsmål til stuemedarbejderne.

2.1. Alenearbejde i ydertimerne

"Når man er alene, er man ofte nødt til at træffe valg mellem et barn, der skal skiftes eller tørres og et barn, der græder. Vi får nye børn hver måned, og ofte er vi alene om morgenen til at tage imod både de nye og gamle børn, og man er fastlåst, når man sidder med to børn på skødet og trøster - det giver andre frit slag til at lave "ulykker"."

(Kommentar fra stuemedarbejder)

Lederne er blevet spurgt om:

- hvornår institutionen åbner/lukker
- hvornår første og anden medarbejder, møder
- hvornår sidste og næstsidste medarbejder forlader institutionen

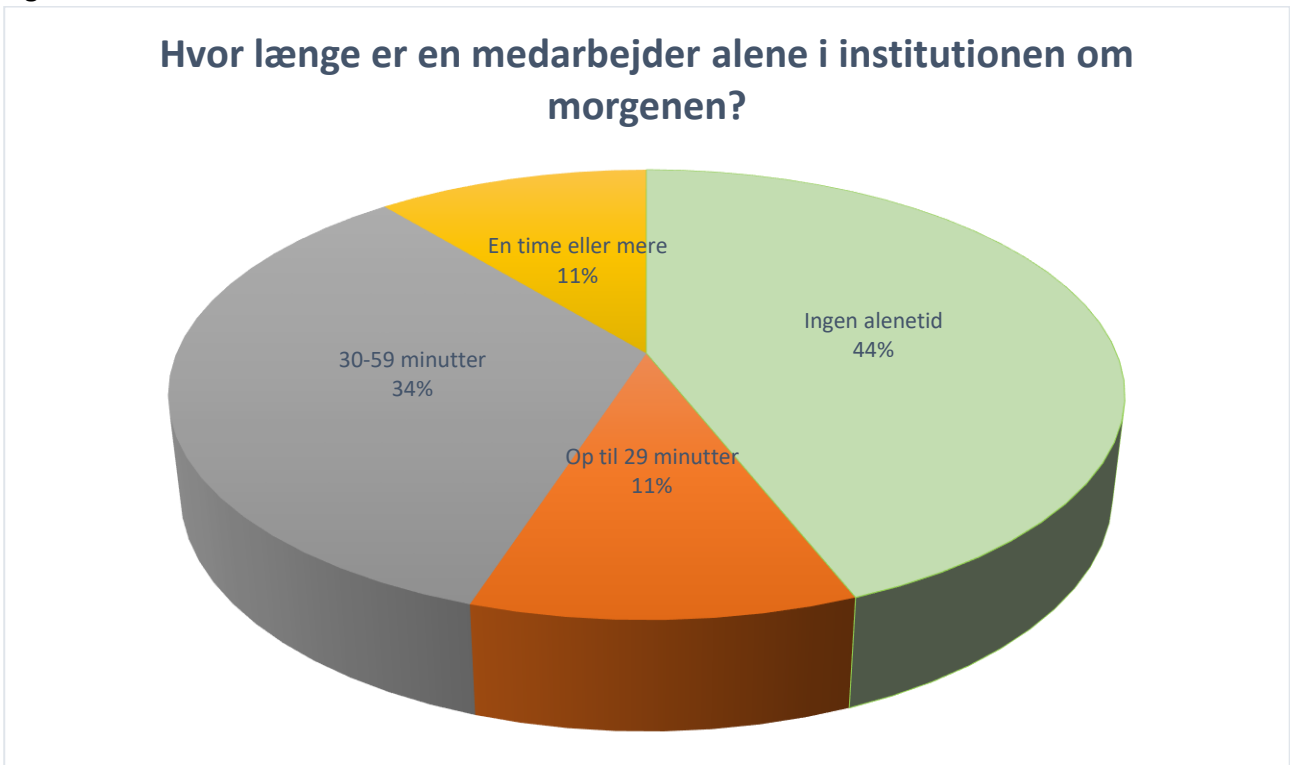
Hvis man vil sikre, at lyset er tændt og stolene sat ned på gulvet, før man skulle modtage det første barn, kan det ske ved, at en medarbejder møder fx 10 minutter før åbningstid. Tilsvarende kan man af hensyn til de børn, der hentes sent, vente med at slukke m.v., til alle børn var hentet. Dvs. lade en medarbejder blive 5-10 minutter.

Dette sker dog kun få steder. Der er kun 18 pct. af institutionerne, hvor en medarbejder møder før institutionen åbner, og kun i 4 pct. af institutionerne venter den sidste medarbejder med at gå til efter lukketid.

Ser vi herefter på, hvor længe der er en medarbejder alene i institutionen om morgenen efter åbningstid, viser figur 4, at en medarbejder er alene i 56 pct. af institutionerne. I 2019 var det 57 pct.

⁴ For god ordens skyld: Det er *ikke* alenearbejde, hvis en gruppe fx er bemannet med to medarbejdere, og den ene går fra for at pusle et barn.

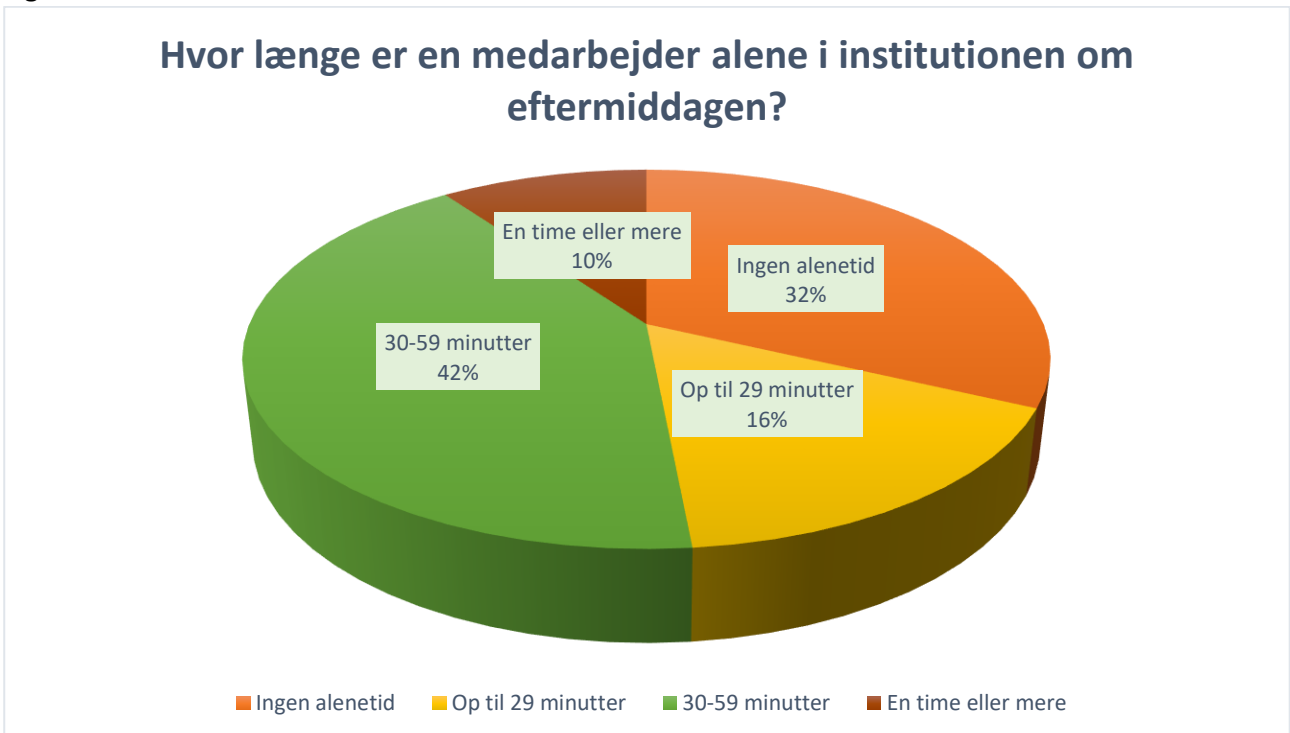
Figur 4

Kilde: Spørgeskema til leder. N=639

Figur 5 viser tilsvarende, at 68 pct. af institutionerne har en medarbejder alene i institutionen sidst på eftermiddagen. I 2019 var det 66 pct.

Figur 5

Kilde: Spørgeskema til leder. N=650

I gennemsnit er der for alle institutioner 21 minutter om morgenen og 23 minutter om eftermiddagen, hvor en medarbejder er alene i hele institutionen. Dvs. 44 minutter tilsammen.⁵ I 2019 var tallene hhv. 22 minutter og 24 minutter.

2.2. Alenetid i børnegrupperne

Lederne er blevet spurgt om skemalagt alenetid i børnegrupperne. Spørgsmålet lyder:

Er der perioder på en almindelig hverdag, hvor alle børnegrupper er åbne, men hvor der kun er skemalagt én medarbejder til gruppen?

Svarene fremgår af tabel 1.

Tabel 1. Planlagt alenearbejde i børnegruppernes åbningstid i vuggestue- og børnehavegrupper. Ledernes oplysninger.

	Intet alene-arbejde planlagt	Ca. 15 min.	Ca. 30 min.	Ca. 45 min.	Ca. 1 time- 15 minutt er	Ca. 1½ time	Ca. 2 timer	Mere end 2 timer	I alt
	Pct. af svar								
Vuggestuegruppe	72	4	9	3	7	2	3	0	100
Børnehavegruppe	49	1	10	4	15	4	7	10	100
I alt	57	2	10	4	13	3	5	6	100

Kilde: Spørgeskema til leder. N=611

Stuemedarbejderne er blevet spurgt, om deres sædvanlige arbejdstid om onsdagen er planlagt, så de er alene med en børnegruppe. Svarene fremgår af tabel 2.

Tabel 2. Planlagt alenearbejde i vuggestue- og børnehavegrupper. Medarbejdernes oplysninger

	Intet alene-arbejde planlagt	Ca. 15 min.	Ca. 30 min.	Ca. 45 min.	Ca. 1 time	Ca. 1½ time	Ca. 2 timer	Mere end 2 timer	I alt
	Pct. af svar								
Vuggestuegruppe	52	9	15	6	8	6	2	2	100
Børnehavegruppe	40	3	13	7	14	12	6	5	100
I alt	45	5	14	7	12	10	4	4	100

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=458

Det ses, at medarbejderne oplever alenearbejde noget hyppigere end lederne. En forklaring herpå kan være, at de to spørgsmål ikke er helt ens formuleret. Lederne er blevet spurgt om alenearbejde i den

⁵ Tallene er beregnet inkl. de institutioner, hvor der ikke er alenearbejde.

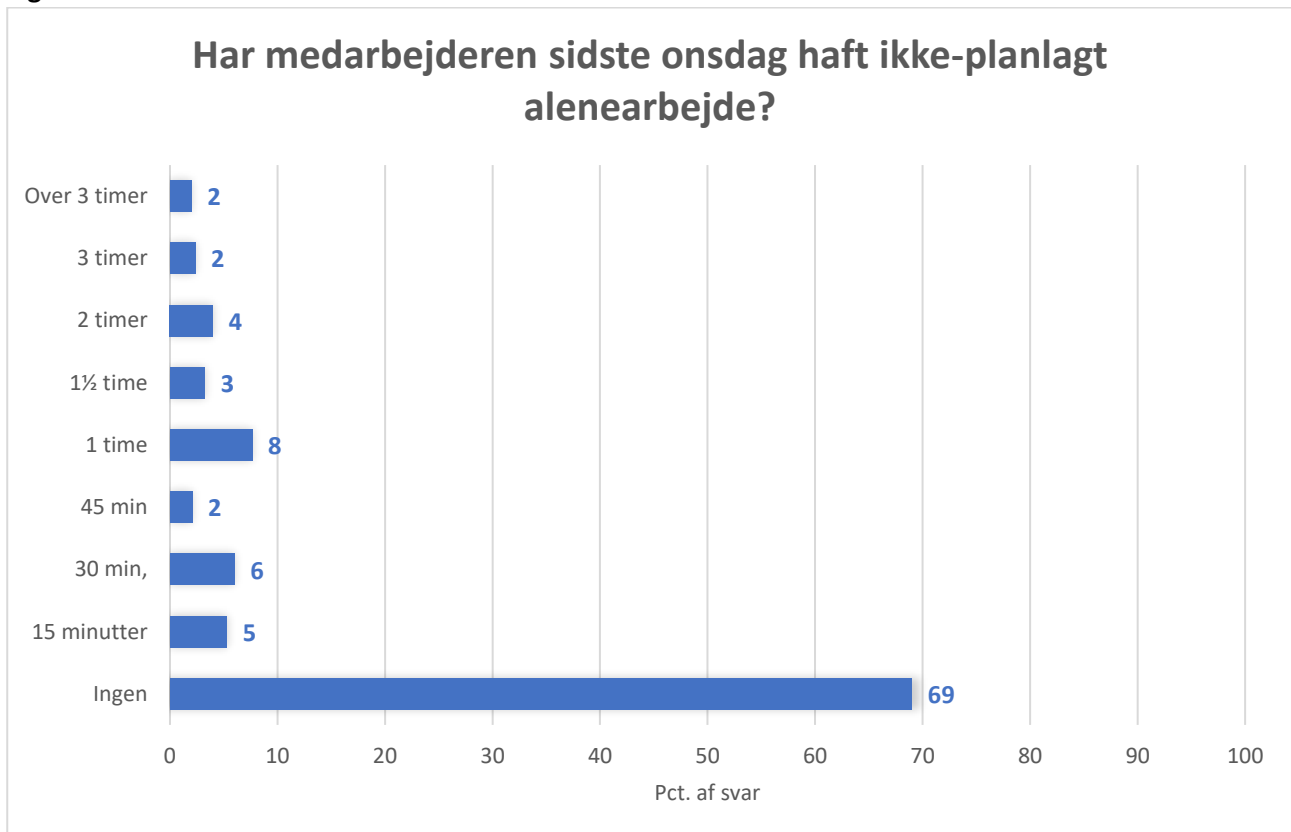
periode, hvor alle grupperne er åbne. Medarbejderne kan også have inddraget noget af deres alenearbejde i ydertimerne.

Det vurderes samlet, at planlagt alenearbejde forekommer for ca. halvdelen af børnegrupperne, og at det har en varighed på en time eller mere i ca. en tredjedel af grupperne.

Når det gælder ikke-planlagt alenearbejde, har medarbejderne fået følgende spørgsmål:

Var du sidste onsdag alene med din børnegruppe – ikke fordi det var planlagt, men på grund af sygdom eller andre uforudsete forhold?

Figur 6

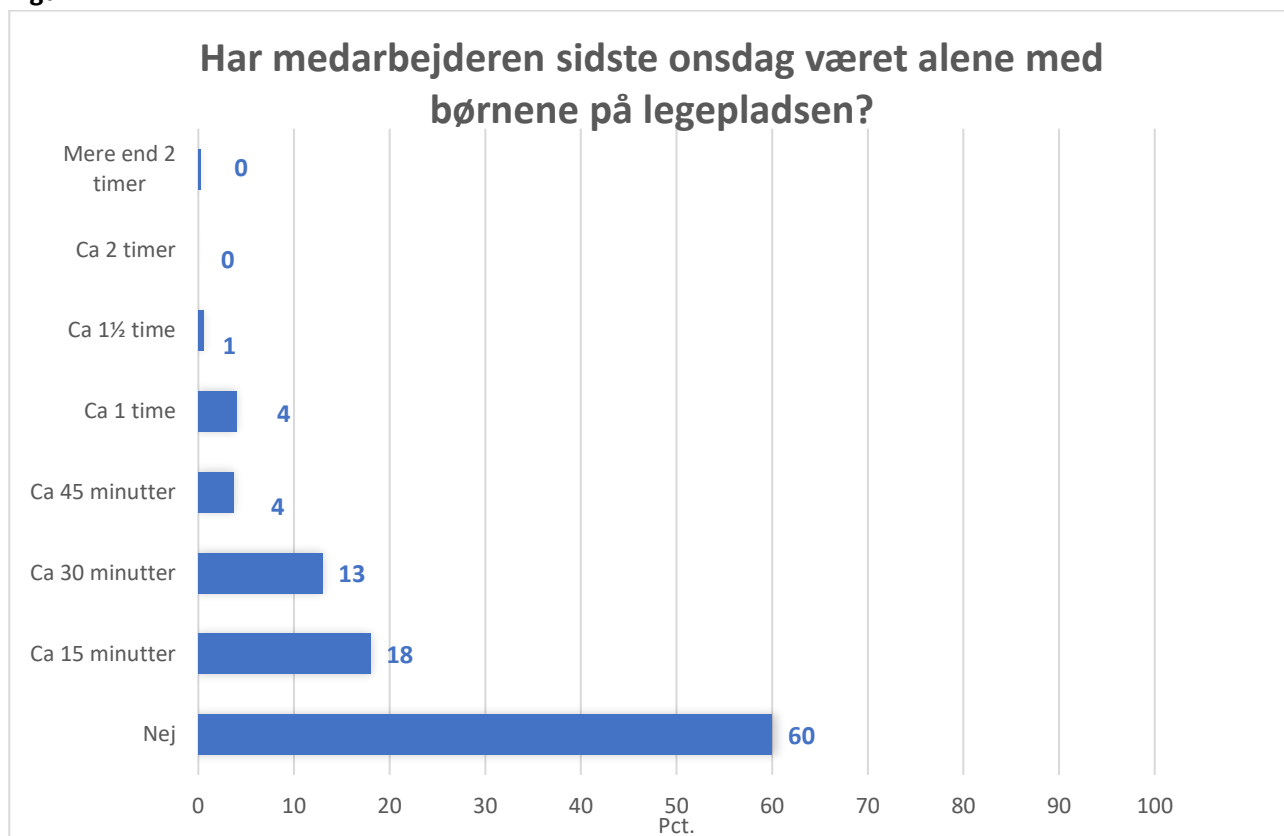

Kilde: Spørgeskema til en medarbejder. N=458

Ud over det planlagte alenearbejde var der ikke-planlagt alenearbejde på en time eller mere for 19 pct. af medarbejderne.

Medarbejderne er desuden blevet spurgt, om de sidste onsdag var alene med børnene på legepladsen. Svarene fremgår af figur 7.

Figur 7

Kilde: Spørgeskema til en medarbejder. N=520

I de tilfælde, hvor medarbejderne har været alene med børnene på legepladsen, drejer det sig i 61 pct. af tilfældene om 15 børn eller flere.

Endelig kan nævnes, at 24 pct. af medarbejderne oplyser, at en kollega sidste onsdag var alene med børnene på legepladsen i en halv time eller mere.⁶

Planlagt alenearbejde hænger blandt andet sammen med gruppestørrelsen. Hvis institutionen har store børnegrupper, vil der – alt andet lige – være flere medarbejdere pr. børnegruppe, så man kan undgå at skemalægge alenearbejde. Dette fremgår af tabel 3.

Tabel 3. Gennemsnitlig gruppestørrelse i institutioner med forskelligt omfang af alenearbejde.

Omfang af alenearbejde	Vuggestuegruppe	Børnehavegruppe
	Antal børn	Antal børn
Ikke alenearbejde	13	23,3
Under 1 time	12	20,2
1-1½ time	12,1	20
2 timer eller mere	11,3	18,2
I alt	12,7	21,4

Kilde: Spørgeskema til leder. N=611. Den angivne gruppestørrelse er den gruppe, lederen har taget udgangspunkt i.

⁶ 60 pct. svarer nej til, at en kollega var alene, mens 16 pct. svarer "ved-ikke".

3. Tre medarbejdere til børnegruppen

Tabel 4 viser, hvor længe der er skemalagt tre eller flere medarbejdere til den enkelte børnegruppe.

Tabel 4. Skemalagt tid med tre eller flere medarbejdere til børnegruppen

	Ingen perioder med 3 medarbejdere	Ca. 30 minutter	Ca. 1 time	Ca. 1½ time	Ca. 2 timer	Ca. 2½ time	Ca. 3 timer	ca. 3½ time	Ca. 4 timer	Ca. 4½ time	5 timer eller	I alt
	Pct. af svar											
Vuggestuegruppe	11	1	0	1	3	7	18	13	11	7	29	100
Børnehavegruppe	28	0	2	1	2	3	15	8	11	8	22	100
I alt	22	1	1	1	2	4	16	10	11	7	25	100

Kilde: Spørgeskema til leder. N=611

Det ses, at 22 pct. af børnegrupperne slet ingen perioder har i dagens løb, hvor der er mere end to medarbejdere til gruppen. Omvendt er der 25 pct. af børnegrupperne, som har mindst 5 timer dagligt, hvor der er skemalagt tre eller flere medarbejdere til børnegruppen.

Ligesom i forhold til alenearbejde er der sammenhæng mellem gruppestørrelse og muligheden af at være tre medarbejdere. Dette fremgår af tabel 5.

Tabel 5. Gennemsnitlig gruppestørrelse i institutioner med forskelligt omfang af perioder med tre medarbejdere i børnegruppen.

Hvor ofte mindst 3 medarbejdere	Vuggestuegruppe	Børnehavegruppe
	Gennemsnitlig gruppestørrelse	
Ingen perioder	10,7	16,1
Under 1 time	10,0	20,9
1-1½ time	12,4	23
2-4½ time	12,5	22
5 timer eller mere	14	26,4
I alt	12,7	21,4

Kilde: Spørgeskema til leder. N=611. Den angivne gruppestørrelse er den gruppe, lederen har taget udgangspunkt i.

4. Den daglige omsorg

Den daglige omsorg opfattes af mange som det helt centrale fundament for det pædagogiske arbejde. Hvis børnene skal trives og udvikle sig bedst muligt – og hvis man skal sikre, at børn med særlige udfordringer har mulighed for at deltage – så er det vigtigt med trygge rammer, hvor de voksne træder til, hvis der er brug for det.

Den årlige undersøgelse af ”Daginstitutionernes Hverdag” har derfor hvert år lagt vægt på at belyse omsorgs-aspektet.

I den formulering, der i dag er af Dagtilbudslovens formålsbestemmelse (§ 7), hedder det:

Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv.

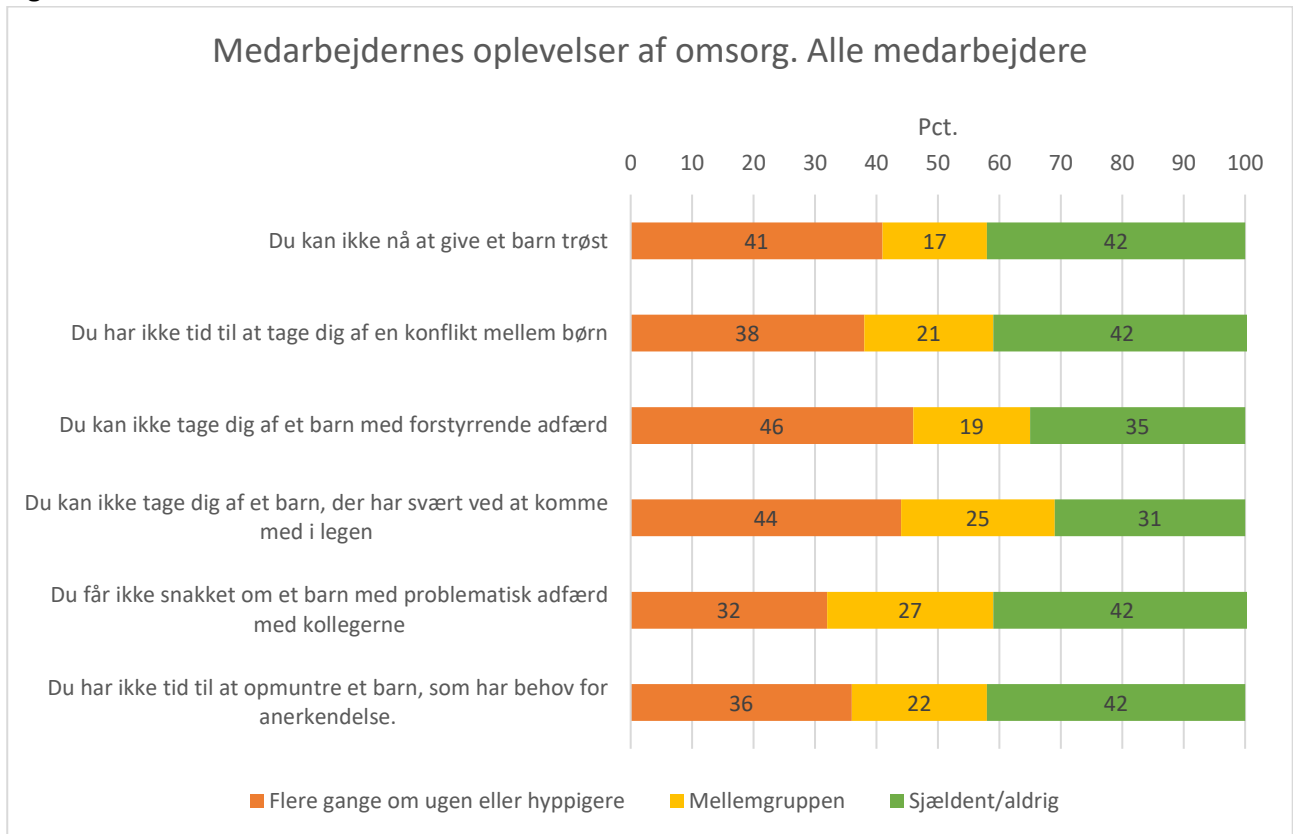
Stk. 2. Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst.

I undersøgelserne af Daginstitutionernes Hverdag er omsorgen belyst ved, at stuemedarbejderne har fået en række spørgsmål, der belyser deres oplevelser, når det drejer sig om at sikre børnene tilstrækkelig omsorg, idet de er blevet spurgt, hvor hyppigt de har følgende oplevelser:

- *Du kan ikke nå at give et barn trøst*
- *Du har ikke tid til at tage dig af en konflikt mellem børn*
- *Du kan ikke tage dig af et barn med forstyrrende adfærd*
- *Du kan ikke tage dig af et barn, der har svært ved at komme med i legen*
- *Du får ikke snakket om et barn med problematisk adfærd med kollegerne*
- *Du har ikke tid til at opmuntre et barn, som har behov for anerkendelse.*

Figur 8 viser, hvordan stuemedarbejderne har svaret.

Figur 8

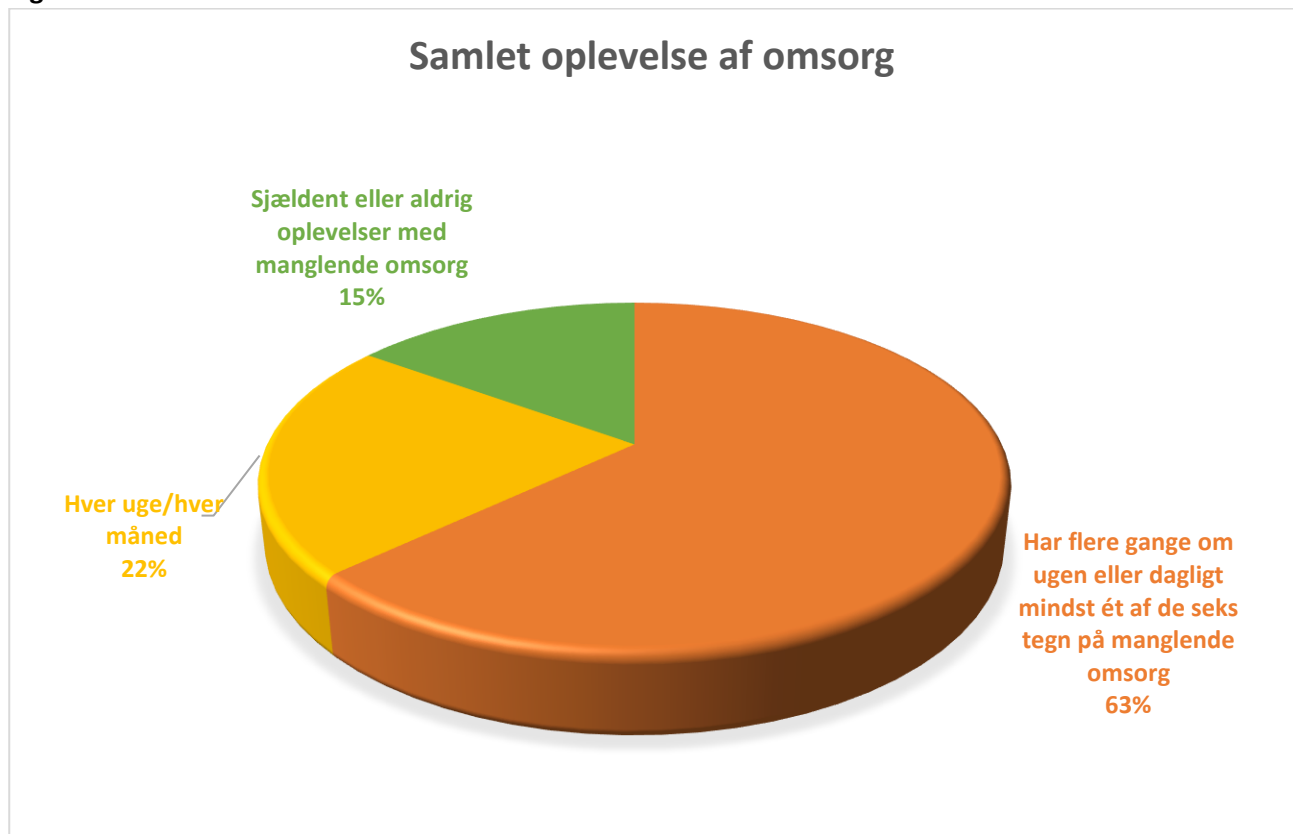
Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=527

Bureau 2000 har dannet et samlet udtryk for svarpersonernes oplevelse af at kunne give omsorg. Svarpersonerne er delt i tre grupper:

- Svarpersoner, der i forhold til spørgsmålene om omsorg dagligt, flere gange dagligt eller flere gange om ugen oplever mindst ét af de seks tegn på problemer i forhold til omsorg
- Svarpersoner, der en gang om ugen eller om måneden har en af disse oplevelser
- Svarpersoner, der svarer sjældent eller aldrig til alle spørgsmål

Figur 9 viser svarfordelingen

Figur 9.

Kilde: Spørgeskemaer til stuemedarbejderne. N=527

Det ses, at et klart flertal af medarbejderne på stuerne flere gange om ugen eller dagligt har en oplevelse af ikke at kunne give tilstrækkelig omsorg.

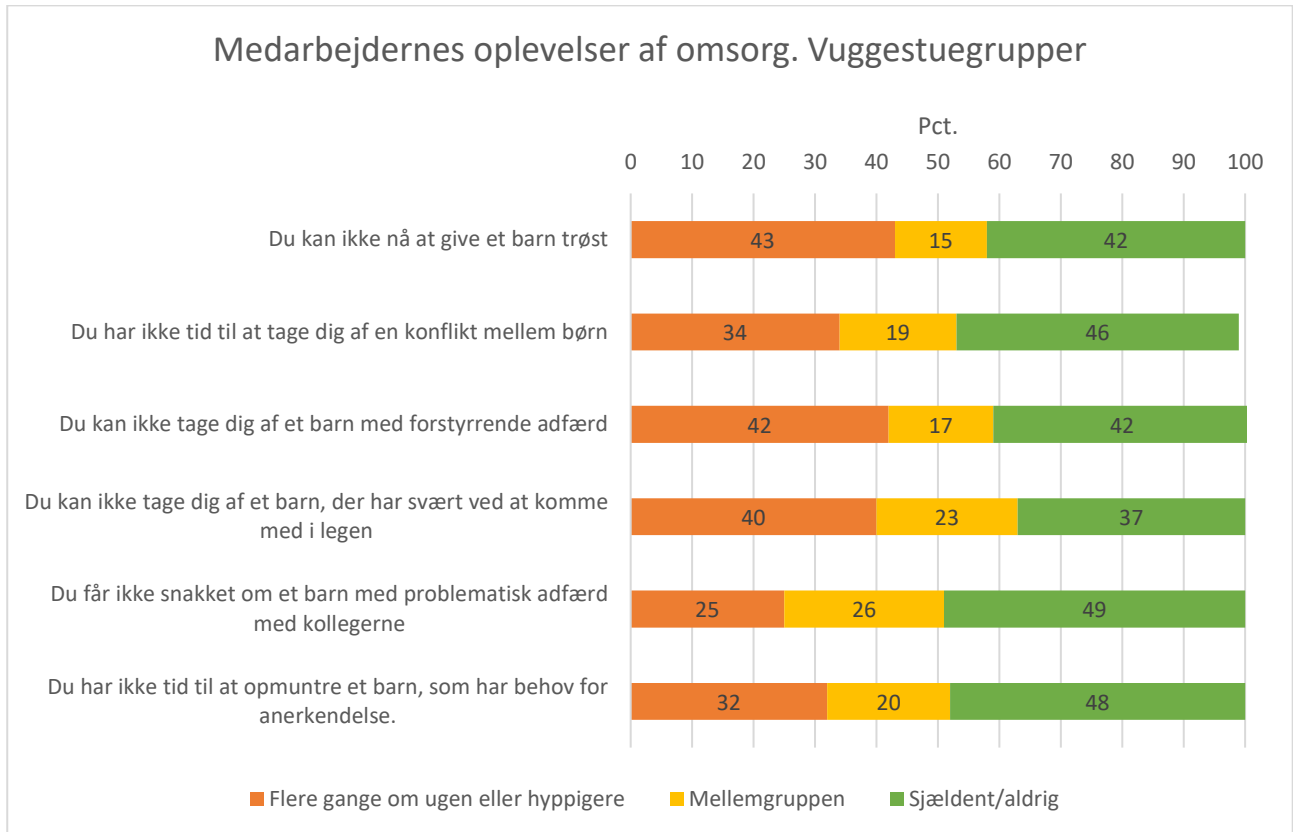
Hvis svarpersonen er pædagog, er det 67 pct., der angiver, at de dagligt eller flere gange om ugen, oplever ikke at kunne give tilstrækkelig omsorg. For pædagogiske assistenter og pædagogmedhjælpere er tallet 62 pct.⁷

⁷ Derimod er tallet kun 42 pct. blandt souschefer.

4.1. Omsorg i vuggestuegrupper

Figur 10 viser, hvordan svarfordelingen med hensyn til omsorg er for stuemedarbejdere, der arbejder i vuggestuegrupper.

Figur 10

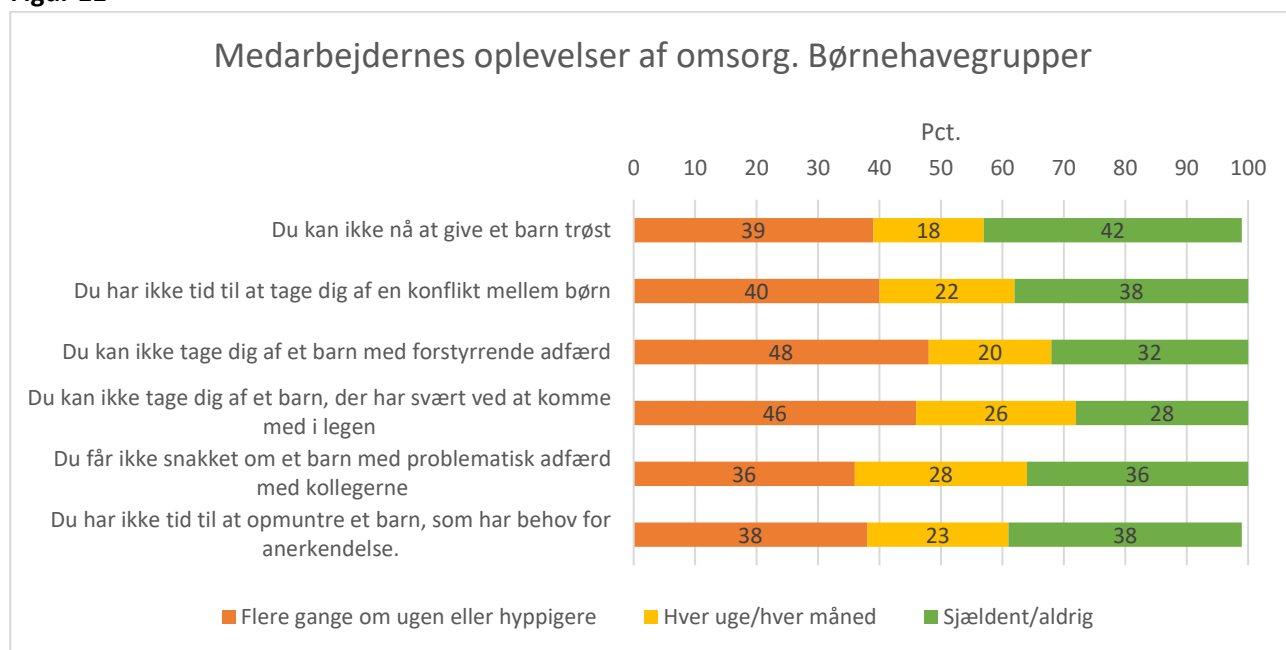
Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=183

Det ses, at næsten halvdelen af stuemedarbejderne fra vuggestuegrupperne flere gange om ugen eller hyppigere oplever ikke at kunne give et barn trøst. De øvrige omsorgsspørgsmål har en lignende svarfordeling.

4.2. Omsorg i børnehavegrupper

Figur 11 viser, hvordan svarfordelingen med hensyn til omsorg er for stuemedarbejdere, der arbejder i børnehavegrupper.

Figur 11

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=294

Det ses, at 39 procent af stuemedarbejderne flere gange om ugen eller oftere oplever ikke at kunne give et barn trøst. Og hele 48 procent oplever ikke at kunne tage sig af et barn med forstyrrende adfærd.

4.3. Faktorer bag oplevelser af omsorg

Der er en klar sammenhæng mellem omsorg og alenearbejde. Dette fremgår af tabel 6.

Tabel 6. Sammenhængen mellem omsorg og alenearbejde

	Har flere gange om ugen eller dagligt mindst ét tegn på manglende omsorg	Mindst ét tegn på manglende omsorg en gang om ugen/en gang mdl.	Sjældent eller aldrig oplevelser med manglende omsorg	I alt
	Pct. af stuemedarbejdere			
Medarbejderen havde alenearbejde sidste onsdag ⁸	70	19	11	100
Medarbejderen havde ikke alenearbejde	46	30	24	100
I alt	64	22	14	100

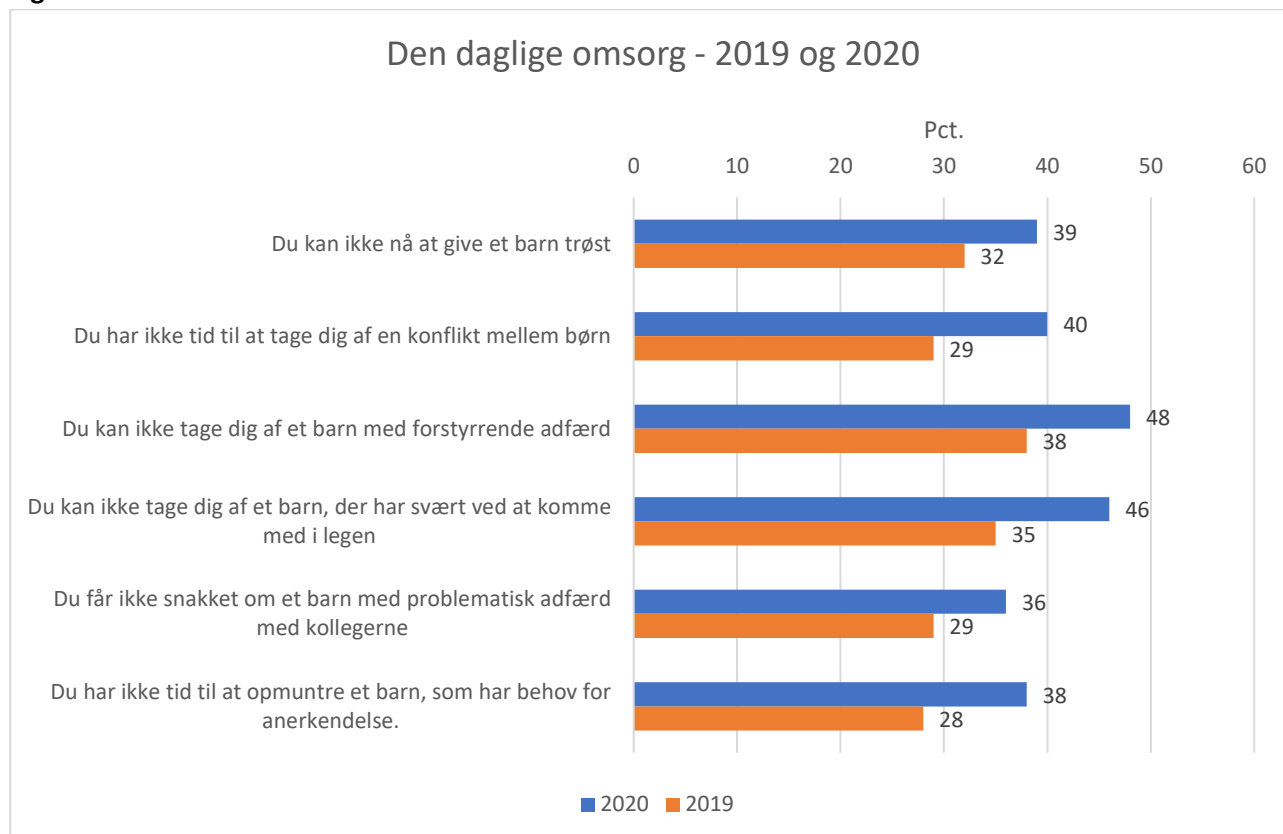
Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=509

⁸ Dvs. enten planlagt alenearbejde med en børnegruppe, ikke-planlagt alenearbejde eller alenearbejde på legepladsen med mindst 5 børn

4.4. Hvordan har oplevelserne omkring omsorg udviklet sig?

Som det fremgår af figur 12, er der i 2020 for alle indikatorer flere medarbejdere, der giver udtryk for, at have svært ved at sikre tilstrækkelig omsorg, end der var i 2019.

Figur 12

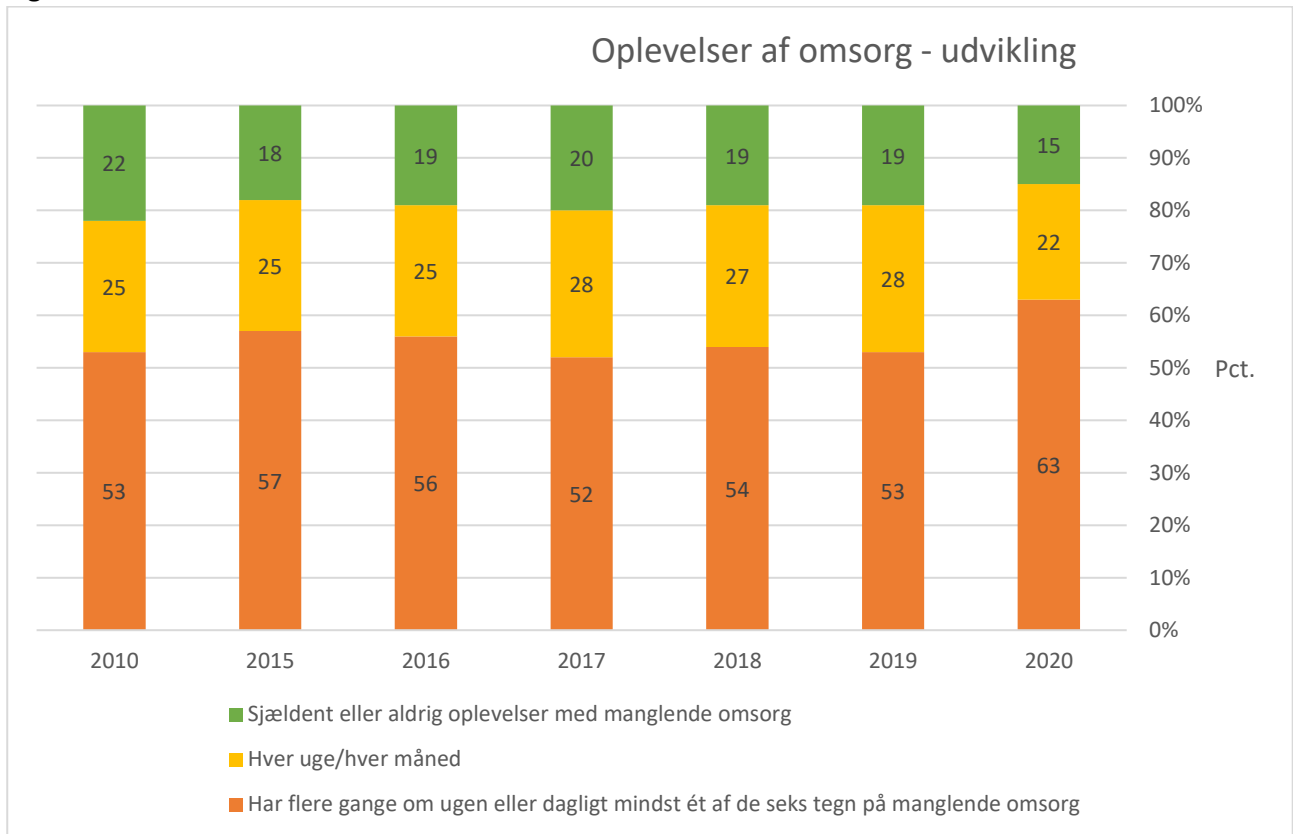
Kilde: Spørgeskema til medarbejdere 2019 og 2020

Som nævnt har Bureau 2000 dannet et udtryk for den samlede omsorg, hvor man deler svarene i tre grupper:

- Svarpersoner, der i forhold til spørgsmålene om omsorg dagligt, flere gange dagligt eller flere gange om ugen oplever mindst ét af de seks tegn på problemer i forhold til omsorg.
- Svarpersoner, der svarer sjældent eller aldrig til alle spørgsmål.
- En mellemgruppe, som består af svarpersoner, der fx har en eller flere af disse oplevelser en gang om ugen eller en gang om måneden.

Udviklingen de senere år fremgår af figur 13.

Figur 13

Kilde: Daginstitutionernes Hverdag 2010-2020.

Det ses, at variationerne samlet set har været små indtil 2019. Men det seneste år er der klart flere medarbejdere, der oplever, at de ikke kan give den omsorg, de gerne ville. En forklaring herpå kan være den brede debat, der har været i offentligheden om hverdagen i daginstitutionerne. Det er nærliggende at tænke sig, at denne debat har gjort det lettere – også for medarbejderne selv – at erkende, at de ikke altid kan gøre tingene så godt, som de gerne ville.

Tabel 7 viser, hvordan udviklingen har været, hvis vi ser på henholdsvis vuggestue- og børnehavegrupper

NORMERING OG OMSORG 2020

Tabel 7 Den samlede omsorg. Udviklingen 2010-2020

	Har flere gange om ugen eller dagligt mindst ét af de seks tegn på manglende omsorg	Mindst ét tegn på manglende omsorg en gang om ugen/en gang mdl.	Sjældent eller aldrig oplevelser med manglende omsorg	I alt
	Pct. af svarpersoner			
Vuggestuegrupper 2020	60	23	17	100
Børnehavegrupper 2020	66	21	13	100
Vuggestuegrupper 2019	47	29	24	100
Børnehavegrupper 2019	56	28	16	100
Vuggestuegrupper 2018	46	32	22	100
Børnehavegrupper 2018	59	24	17	100
Vuggestuegrupper 2017	42	34	24	100
Børnehavegrupper 2017	56	25	18	100
Vuggestuegrupper 2016	57	24	18	100
Børnehavegrupper 2016	55	25	20	100
Vuggestuegrupper 2015	41	27	32	100
Børnehavegrupper 2015	57	23	20	100
Vuggestuegrupper 2010	48	32	20	100
Børnehavegrupper 2010	54	26	20	100

Kilde: Spørgeskema til en stuemedarbejder de forskellige år.

5. Medarbejdernes oplevelser omkring omsorg

5.1. Medarbejdernes kommentarer om omsorg i vuggestuegrupper

Medarbejderne har i skemaet haft mulighed for at uddybe deres oplevelser omkring omsorg. Godt 1/3 af medarbejderne svarende til 180 personer har valgt at knytte kommentarer til spørgsmål om omsorg. Af det pædagogiske personale, der primært arbejder med børn vuggestuealderen, har 52 uddybet deres oplevelser. Langt hovedparten beskriver det som vanskeligt at give den omsorg, de ønsker.

Mangler hænder og tid - svært at nå alle børn

De fleste kommentarer drejer sig om mangel på tid og hænder. Mange siger, at der generelt ikke er tid til omsorg. Tit sker flere ting på en gang, der kræver opmærksomhed, så der desværre er noget, man ikke når. Der peges på, at man mangler tid fordybelse. Mange børn på stuen gør det svært at skabe ro og nærvær.

Flere påpeger, at små børn kræver en voksen. De skal have mad, skiftet ble eller bare sidde hos en voksen; det er svært at nå, når der er mange børn. Børnene nås ikke på en faglig og menneskelig tilfredsstillende måde, uanset hvor dygtige personalet er, for de "har de kun 2 hænder."

Svært at skabe ro og nærvær

"Der er for mange børn på stuen, hvilket gør det svært at skabe ro til omsorg og nærvær - også selv om der er flere voksne på stuen. Der sker hele tiden noget, som kræver en voksens tilstedeværelse."

Nærværende samspil med et barn kan betyde, at jeg må lukke af for de øvrige børn

"For at være i et nærværende samspil med et barn eller en børnegruppe, kan jeg opleve, at jeg må lukke for de øvrige børn og overlade evt. konflikter og trøst til mine kollegaer - men det er ikke altid, man er opmærksom på dette, og børnene bliver derfor ikke mødt."

"Vi er for få voksne til, at vi kan guide og støtte alle børn hele tiden. Generelt er det især om eftermiddagen, når vi er to til 12 børn, at det er svært at nå alle... og når der så samtidigt er børn, der er nye og små, er det ekstra problematisk at være der for alle."

Svært at nå alle

"Det kan være svært at favne alle, hvis der er 2-3 børn, der græder, samtidig med, at der er en konflikt i gang, og måske er én kollega i gang med at skifte en ble eller andet med andre børn."

"12 børn pr. gruppe ville være optimalt i vuggestuen, så der er tre børn pr. voksen. Så ville man kunne nå omkring alle børn på en faglig og menneskelig tilfredsstillende måde. Det er en skam, at økonomi er afgørende for kvaliteten af omsorg. Jeg ved godt, at et argument for kvalitet er faglighed og udvikling af denne - men uanset hvor dygtige, det pædagogisk personale er, så har de kun to hænder!!"

Svært at nå både nyankomne og allerede indkørte børn

"Det er svært at give børn, der er indkørt, den rette omsorg samtidig med at give nyankomne den fokuserede opmærksomhed og omsorg, de har brug for."

Inklusion kan føles ekskluderende

"Det kunne være rart at have bedre tid til den rette mængde omsorg. Der hastes ofte videre for at slukke den næste ildebrand. Det kan også være, at flere børn i vuggestuen starter samtidigt. Det giver store udfordringer med at give de børn, der er indkørt, den rette omsorg, samtidigt med at man skal give nyankomne den fokuserede opmærksomhed og omsorg, de har behov for, så de hurtigt føler sig trygge i de nye omgivelser. Det kan også være, når man skal inkludere børn med særlige udfordringer, og samtidigt give de "almindelige" børn plads, rum, forståelse, trøst, opmuntring og plads til at være barn. Nogle gange kan det føles som om, at det er flertallet, der bliver ekskluderet i stedet."

Trøst kan tage lang tid,

"At give trøst kan for nogen børn tage lang tid, så selvom jeg altid giver trøst, kan min oplevelse være, at trøsten ikke er tilstrækkelig for lige netop dette barn. Nogle gange er der ikke tid til at give sig god tid. Det kan være i garderoben, hvor man ikke kan nå ud, hvis alle skal have den fornødne tid. Derfor må man prioritere hver dag på bekostning af noget andet - læring ude eller i garderoben.?"

"Det er svært at være nærværende i ret lang tid ad gangen, da der altid er forstyrrelser af andre børn, voksne der giver en besked eller en telefon, som ringer..."

Det kan være svært at have tid til at gøre ting færdige

"Det kan være rigtig svært at give den omsorg og tryghed, jeg gerne vil. Det fylder meget i mig, og jeg har tit dårlig samvittighed, når jeg kører hjem"

"Selvom vi altid er der for børnene, opleves at arbejdet aldrig bliver udført i tilstrækkelig grad. Der er øjeblikke, hvor man har tid til at være til stede for børnene, men man er nødt til at afbryde kontakten for at tage sig af det næste barn, det næste udviklende, pædagogiske samvær."

Man burde og kunne have gjort mere

"Oplevelsen af at kunne nå hvert enkelt barn hver dag, er ikke til stede. Vigtigheden af at kunne organisere, have overblik og uddelegere er langt mere udpræget en tidligere. Vi bruger meget tid stuekollegaerne imellem med at sikre, at alle børn bliver set, hørt og forstået i løbet af en dag. Selvom vi gør, hvad vi kan, så går man ofte hjem med en oplevelse af, at der er nogle børn, man ikke har nået. At man burde og kunne have gjort mere."

Særlige tidspunkter

Besvarelserne peger også på, at det særligt er svært på nogle tidspunkter, fx i middagsstunden og om eftermiddagen, hvor der er færre voksne på stuen, og alle børn skal op fra middagsluren, have mad, og der skal ryddes op.

"Det kan være svært i middagsstunden og om eftermiddagen, hvor vi er færre og alle børn skal op fra middagsluren, have mad og der skal ryddes op."

"Det er svært på stuen om morgenen og eftermiddagen, og lidt efter de har sovet. Selvom vi er 2 på stuen til 12-17 vuggestuebørn, oplever jeg at være alene med børnene godt og vel 1,5 time. Min kollega hentede børn fra krybberne, og fik så et barn ind, der skulle have skiftet alt tøj, så hentede hun de andre børn til mig og skiftede den, der havde behov for ny ble. Dette er normalt hver dag mellem kl. 14 og kl. 16."

"Med 23 børn på stuen, og to voksne fra middag, bliver det ofte fælles beskeder og små korte anvisninger, da der også er en del praktisk arbejde der skal gøres (mange bleskift)".

5.1.2. Vuggestuemedarbejdere, der oplever at give tilstrækkelig omsorg

11 af medarbejderne, der arbejder med børn i vuggestuealderen, har valgt at kommentere omsorg nærmere.

Omsorg er basal

Mange pointerer omsorgens basale vigtighed for børnene. Når børnene får omsorg og tryghed, trives de og udvikler sig.

Flere beskriver, at de synes, at de er gode til at tage den tid i hverdagen til netop at give tryghed og nærvær. Nogle beskriver også, at de har en god normering og god vikardækning og er godt tilfredse med den grad af omsorg der ydes.

Omsorg er i spil hele tiden

"Omsorg er for mig en basal, pædagogisk tilgang, der er i spil hele tiden."

"Vi vægter omsorg og anerkendelse højt. Så må daglige aktiviteter aflyses eller gøres mindre/kortere. Børnene kommer altid i første række."

Omsorgen er tilstrækkelig

"Jeg synes faktisk, at vi på min stue er gode til at kunne give omsorg til et barn, mens vi har en aktivitet i gang. Der er altid plads på et lår til et barn, som har brug for dette, og jeg har stadig arme og en stemme, jeg kan bruge."

"Da jeg arbejder i en privat vuggestue med en god normering og god vikardækning, er jeg generelt godt tilfreds med den grad af omsorg, som der ydes på min arbejdsplads."

"Jeg er en rolig og nærværende voksen, som sidder meget på gulvet og giver alle de krammere og roser, jeg kan, til alle børn."

"Jeg synes vi har tiden til omsorgen, når alt personale er i huset og dagligdagen er struktureret. Hvis vi har særligt udfordrede børn, sygdom blandt personalet m.m., er vi selvfølgelig også udfordret, men jeg synes, at omsorgen altid er at mærke i huset."

5.2. Medarbejdernes oplevelse omkring omsorg i børnehavegrupper

84 af medarbejderne der arbejder med børn i børnehavealderen, har valgt at kommentere manglende omsorg nærmere.

Mangler hænder og tid - svært at nå alle børn

Langt de fleste kommentarer drejer sig om mangel på tid og hænder.

Overordnet beskrives det, hvordan det med mange børn er svært at give det enkelte barn omsorg, fordi der er rigtig mange af børnene, der gerne vil have omsorg.

Svært at nå alle børn

"Når der er mange børn på stuen, kan det godt være svært at give det enkelte barn omsorg, især fordi der er mange, der rigtig gerne vil have omsorg, og føle vi har tid og er nærværende for dem. Det sker også tit, at de børn, der virkelig har brug for omsorg, drukner i at alle de andre, som også kræver omsorg, og egentlig er stærke, så sker det ofte, at de stille og usikre børn trækker sig. Ofte synes jeg, det er lettere at give børn omsorg, når vi er ude på tur, da er der ikke er så mange forstyrrelser."

"Det kan være rigtig svært at komme hele vejen rundt om hele børnegruppen. Nogle dage har nogle børn mere behov for nærvær, tryghed og omsorg end andre dage. Det er en udfordring, når mange børn har det samme behov og har svært ved at komme i leg og fungere på stuen."

"Vi er jo ganske enkelt for få voksne til at nå alle børnene - desværre. Men jeg synes, vi er gode til at hjælpe hinanden i hele huset og få skabt en forholdsvis rolig hverdag. Vi har en gruppe ude af huset hver dag hele året rundt - det giver plads til ro og omsorg til de børn, der er hjemme - og til de børn der er på tur. Deres voksne bliver ikke forstyrret af telefoner, skriveopgaver mm."

Overfladisk omsorg – ikke tid nok til det enkelte barn

"Der er ikke tid nok til det enkelte barn. Der er ikke hænder nok til at være "til stede", og der mangler generelt flere hænder til at løfte opgaven."

"Jeg/vi finder tid til dem, der har brug for omsorg eller andet, men det er jo altid på bekostning af de andre børn, der ofte må vente... ved samling er det ofte svært med børn med behov, når vi er "alene" - hvem skal vi svingte? Jeg på en stue med de ældste, men er der sygdom i huset, er det selvfølgelig os, der afgiver personale."

"Jeg oplever tit, at jeg mangler tid til at give det enkelte barn min fulde opmærksomhed. Der er mange børn, der skal trøstes i løbe af dagen. Det forgår nogle gange som på en fabrik. Hurtigt."

Stille og tilbageholdende børn

Flere svarpersoner oplever, at fokus fjernes fra de stille og tilbageholdende børn, og at der hele tiden skal vælges, hvor indsatsen skal lægges. Flere bemærker, at meget af deres tid går til irttesættelse af børnene. Andre oplever, at de må stole på deres kollegaer i forhold til det, de ikke selv når. Andre igen, at det daglige arbejde giver dårlig samvittighed og stress.

Meget tid går med irttesættelse

"Meget tid går med at irttesætte, og så må jeg videre til det næste barn."

"Ofte bliver konflikter håndteret med "Du må ikke" eller "hold op" og ofte "stop!"

Fokus fjernes fra stille og tilbageholdende børn

"Omsorgen for det enkelte barn bliver meget sporadisk på grund af børnegruppen og de enkeltes problematikker. De børn, der 'larmer' meget, har en forstyrrende adfærd eller andet, der kræver én-til-én, fjerner fokus fra de stille/tilbageholdende børn, som kræver lige så meget omsorg."

Dårlig samvittighed og stress

"Vi har et stort hus, så det kan jo være svært at komme omkring alle børn fra stuen, og se/møde/høre/anerkende alle lige meget hver dag. Så må jeg jo stole på, at mine kollegaer ser de børn, som jeg ikke lige har set."

"Omsorg hænger ofte sammen dårlig samvittighed i mit arbejde. Man prøver at lappe ved at nå alle, der har brug for det, fordi man ikke vil overse nogle, hvilket kun bevirker, at man ikke får givet tilstrækkeligt af det, man gerne vil give."

"Man har ikke tid til kerneopgaven og er ved at gå ned med stress. Det pædagogiske område bliver ikke varetaget ud fra en omsorgsdiskurs, men derimod ud fra en læringsdiskurs."

Der skal hele tiden vælges

"Ofte må jeg sige til et barn, at det skal vente, fordi jeg lige skal hjælpe et andet sted. Er der én, der græder, så går jeg til det barn først, og så må de andre vente til bagefter. Opstår der fx en konflikt, går jeg fra en evt. samtale med et barn for at tage mig af konflikten."

Nogle tidspunkter er værre end andre

Flere beskriver, at bestemte tidspunktet på dagen er de værste. Her nævnes tiden efter middag og eftermiddagen, hvor man ikke nødvendigvis er alene, men fx er 2 voksne til 23 børn, eller 3 voksne til 35 børn; her har man meget travlt. Andre beskriver "alene tidspunkter", hvor de er alene med 23 børn, når kollegaen fx er til pause, overleveringssamtale eller planlægningsmøde.

Nogle tidspunkter er værre end andre

"Om eftermiddagen er vi kun 3 voksne til ca. 35 børn, på det tidspunkt har man meget travlt".

"Alenearbejde, når min kollega har åbnet og går til pause 9-9.30 og til overleveringssamtale eller planlægningsmøde, er jeg alene med op til 18 børn fra 3- 5 år"

"Der er bare for mange børn om for få voksne til at kan give ordentlig omsorg. Meget af tiden er vi kun 2 voksne om 20 børn. Det bliver meget kort og overfladisk."

Opgaver venter

Flere nævner vanskeligheden ved at nå praktiske opgaver.

"Vi har valgt, at omsorgen for børnene altid er det vigtigste. For at kunne nå det, er der andre ting vi så ikke altid når. Fx at få ryddet op i garderoben, holdt pause, lagt info på forældreintra, få udfyldt div. skemaer til tiden m.m."

Vanskeligt at være den der skal gå fra børnene

Det opleves vanskeligt at være den, der går fra børnene på stuen, når der skal løses andre opgaver.

Dokumentation – væk fra børnene

"Vi har svært ved at give omsorg, når man skal forlade stuen for at lave det arbejde, som kommunen/staten, kræver fx. skrive/gøre ting klar til at arbejde med læreplanstemaerne, arbejde med at sprogscreene eller motorisk teste børnene, lave indstillinger på børnene, arbejde med sprog børnene og især det ekstra arbejde, der er med de tosprogede, forældresamtaler, osv. Når man så går fra stuen, er der kun én pædagog og én studerende tilbage til de 27 børn!"

"Igennem årene er der blevet mere og mere skrivi/ dokumentation omkring børnene, og flere og flere møder med fx talepædagog."

Pædagogernes arbejdsopgaver

En anden problematik, der nævnes, er, at hvis der er få pædagoger, bliver de opgaver, der skal løses af pædagoger, fordelt på få.

Mangler pædagoger

"Da vi har ledige pædagogstillinger, bliver de ledige stillinger dækket med ufaglærte. Det betyder at de opgaver, som skal laves af pædagoger, bliver fordelt på os, som er tilbage."

"Det pædagogiske arbejde kunne gøres bedre, hvis vi var flere om opgaverne og kunne planlægge, følge op og justere vores indsats. Særligt de udsatte børn ville have gavn af flere pædagoger."

Børn med særlige behov

Mange oplever, at det er svært at opfylde kravene for børn med særlige behov. Der er ikke tid nok til at komme hele vejen rundt og komme dybt nok ned i omsorgen. Selvom nogle skriver, at de har fået ekstra ressourcer, er det slet ikke nok.

"Efter inklusion er kommet mere ind i dagtilbuddet, er der ikke tid til de "normale børn", da al tiden går til de børn, der skal inkluderes i de normale dagtilbud. Samtidig med at vi skal have flere børn på stuerne, uden at få ekstra hænder."

"I vores institution har vi mange tosprogede og mange udsatte børn og familier. Der er brug for ekstra sprogstimulering til tosprogede børn og ekstra vejledning dagligt til tosprogede familier. Vores mange udsatte børn og familier har ekstra brug for omsorg og vejledning. Vi får tildelt nogle ekstra penge til hjælp, men det er slet ikke nok. Vi har meget alenetid på stuerne. Normeringen er rigtig dårlig. Vi har alt for lidt tid og for få voksne til at give omsorg."

Jeg kan som pædagog godt have flere børn, der står i kø for at få trøst og kram, og jeg må ofte prioritere hvem der skal have først hjælp."

"Jeg har et barn, som fylder så meget, at jeg ofte må tilsidesætte de andres behov og udvikling for at kunne støtte det enkelte barn, fordi jeg er alene med gruppen."

5.2.2. Børnehavemedarbejdere, der oplever at give tilstrækkelig omsorg

Der er også medarbejdere, der arbejder med børn i børnehavealderen, der giver udtryk for, at de kan give tilstrækkelig omsorg.

Et gennemgående tema blandt disse svar er vigtigheden af at være opmærksom på barnet/børnene, se børnene og være nærværende og lytte, samt at være en synlig voksen, man kan stole på og hente hjælp hos.

Flere fortæller, at de faktisk når at give børnene den omsorg, de har brug for. At de er en homogen personalegruppe og at de faktisk har den tid, der skal til for at give omsorg. Eller at de prioriterer omsorgen, også selv om der er travlt. Omsorgen prioriteres over andre praktiske opgaver.

Andre oplever, at de får givet omsorgen, når de fx deler børnene med nogle der tager ud af huset, det kan give rum for begge børnegrupper.

Det vægtes af at være nærværende med børnene, og at lære børnene at vente, når man er i gang med at løse en konflikt. De voksne støtter og hjælper hinanden i dette.

Hvad forstås ved omsorg?

"At jeg er opmærksom på barnet/børnene, ser børnene, er nærværende og lytter."

"Kram, forståelse, at jeg lytter og forstår, at jeg spørger ind til deres hverdag, deres konflikter, at jeg viser børnene, at jeg ser dem og er ved dem."

"Man kunne jo altid tænke sig at være mere fordybende med børnene, men jeg føler faktisk at være ret så nærværende, både når vi arbejder i mindre grupper, men også i ydertimer. God planlægning, struktur og samarbejde kommer man langt med."

"Omsorg kræver nærvær og stor lyst til at være en synlig voksen, man kan stole på, og hente hjælp hos."

Sådan drager vi omsorg

"Generelt tager vi os tid til omsorg. Vi er et personale, der har arbejdet sammen i mange år, langt over 10-15 år. Så vi er gode til at vide, hvornår hinanden skal bruge ekstra tid lige nu til dét eller dét."

"Det er en relativt homogen gruppe, og når man kender børnenes signaler, kan man være på forkant. Og så er der nok voksne på stuen til at tage sig af børnenes behov."

"Jeg synes, at i vores institution drager vi omsorg for alle børnene. Der er tid til trøst og at sidde på skødet. Det kan godt være, at vi enkelte dage har travlt, men aldrig for travlt til at give børnene et kram eller en tommel op."

NORMERING OG OMSORG 2020

"Lidt en fejlfinder-undersøgelse... Jeg, mine kollegaer og ledelse udøver alt den omsorg, de givne rammer kan rumme. Hos os er vi godt hjulpet på vej ved at være en fribørnehave, hvor vi i det mindste har kunnet give normeringen i formiddagstimerne høj prioritet. (Jeg har også tidligere arbejdet kommunalt, hvor dette var en udtalt mangelvare.)"

"Jeg synes, vi er gode til at se børnene og være der, hvis der er behov for et kram eller bare at sidde på skødet lidt."

"Vi har et godt samspil med forældrene - dvs. vi kan med baggrund i vores hverdag og faglighed kontakte forældrene og fortælle dem, hvis vi oplever deres børn have et øget behov for omsorg. Forældrene er gode til at tage en ekstra fridag, hente tidligt etc. og give deres børn fri og ro fra hverdagen. Vi kan ligeledes ringe og bede dem hente deres børn, hvis den omsorg, der er brug for, ligger ud over det, et pædagogisk personale kan give."

"I min institution vægter vi tiden til omsorg så højt, at når tiden er knap eller vi er alene, får praktiske opgaver lov at ligge til senere. Ligesom et bleskift godt kan blive udsat 5 min, hvis der kræves omsorg for et barn."

God normering

Fire medarbejdere svarer, at de har en god normering. De oplever fx, at deres normering faktisk er blevet bedre, og at de faktisk har fået overskud til det pædagogiske arbejde, heriblandt at yde omsorg over for børn og kollegaer.

Normering

"Jeg oplever, at vi er godt normeret. Hvis nogen er syge, bliver der sørget for vikar. Så vi har altid mulighed for at støtte de børn, vi har. Vi kan godt blive bedre til at planlægge vores støtte, f.eks. til børn, der har svært ved at komme ind i legen med andre børn. Vi har altid tid, når der sker konflikter eller at et barn bliver lukket ud af en leg, men vi kunne godt arbejde mere bevidst (planlagt) på at styrke det barns evner for leg."

"Vi er med tiden blevet bedre normeret på stuen, hvilket giver et stort overskud til det pædagogiske arbejde, heriblandt at yde omsorg over for børn og kollegaer. Jeg kan med god samvittighed yde omsorg ved at trøste, have dialog med et barn, lege mm."

6. Metode

Undersøgelsen er gennemført som en elektronisk spørgeskemaundersøgelse til alle danske daginstitutioner i januar og begyndelsen af februar måned 2020. Der er udsendt skemaer til lederen og til en medarbejder i institutionen. Skemaerne til medarbejderne er udsendt via lederne. Desuden har FOA sendt link til medspørgeskemaet til pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter i FOAs medlemspanel.

Endelig er der sendt skemaer til område-/klyngeledere. Disse besvarelser er ikke anvendt i nærværende rapport.

E-mails til ledere og områdeledere er fundet via de kommunale hjemmesider.

Alt i alt vurderer Bureau 2000, at svarene er repræsentative for danske daginstitutioner.

Svarprocenter

Lederskema

Der er modtaget 836 besvarelser af lederskemaet ud af 2831, svarende til en svarprocent på 30 pct.⁹

Medarbejderskema

Lederen er blevet bedt om at videresende skemaet til en medarbejder på den stue, der kommer først i alfabetet. Der er modtaget 484 svar på denne henvendelse.

Disse besvarelser er suppleret med besvarelser fra pædagogiske assistenter og pædagogmedhjælpere, der er udvalgt gennem FOAs medlemspanel. Der er modtaget 187 svar på denne henvendelse.

Der er således samlet modtaget 671 svar, svarende til en svarprocent på 24 pct.

44 pct. af svarpersonerne til medarbejderskemaet er pædagoger. 18 pct. er pædagogiske assistenter. 25 pct. er pædagogmedhjælpere. 5 pct. er souschefer. 8 pct. har andre stillinger.

Alle institutioner har fået to elektroniske påmindelser.

⁹ Inkl. besvarelser, som ikke er fuldstændige, men ekskl. tomme besvarelser. De 2834 institutioner er institutioner, hvor Bureau 2000 har fundet fungerende e-mailadresser på kommunens hjemmeside. Man skal være opmærksom på, at en del af de e-mailadresser, som fremgår på hjemmesiderne, nok er fungerende e-mailadresser (en henvendelse kommer ikke retur til afsender), men for manges vedkommende er e-mailadresser, som ikke eller kun sjældent benyttes i praksis – selv om de figurerer på kommunens hjemmeside. I forhold til de faktisk anvendte e-mailadresser er svarprocenten derfor højere end de 30 pct.

Repræsentativitet og validitet

Spørgeskemaet er testet af en række institutionsledere, områdeledere og pædagoger inden udsendelsen.

Ser vi på de deltagende kommuner, er der svar fra på medarbejdere fra medarbejdere i alle 98 kommuner. Når det gælder lederskemaet, er der svar fra ledere i alle kommuner undtagen fire.¹⁰

Antallet af svar fra den enkelte kommuner fremgår af Tabel 8.

Tabel 8. Modtagne skemaer fordelt på kommuner

Kommune	Lederskemaer	Medarbejderskemaer
Uoplyst	.	5
København	108	61
Frederiksberg	14	11
Ballerup	8	3
Brøndby	4	6
Dragør	2	1
Gentofte	13	6
Gladsaxe	14	5
Glostrup	2	4
Herlev	5	4
Albertslund	5	3
Hvidovre	8	5
Høje-Tåstrup	5	10
Lyngby-Taarbæk	6	6
Rødovre	5	3
Ishøj	2	1
Tårnby	7	5
Vallensbæk	1	2
Furesø	7	4
Allerød	2	3
Fredensborg	9	6
Helsingør	5	5
Hillerød	4	1
Hørsholm	4	2
Rudersdal	12	9
Egedal	9	5
Frederikssund	11	8
Greve	8	3
Køge	11	12
Halsnæs	4	4
Roskilde	8	7
Solrød	4	5
Gribskov	5	4
Odsherred	6	6

¹⁰ Det drejer sig om de små ø-kommuner: Langeland, Fanø, Samsø og Læsø.

NORMERING OG OMSORG 2020

Holbæk	17	10
Faxe	2	6
Kalundborg	7	8
Ringsted	14	5
Slagelse	17	9
Stevns	3	1
Sorø	3	1
Lejre	4	3
Lolland	1	2
Næstved	16	8
Guldborgsund	7	9
Vordingborg	3	5
Bornholm	11	6
Middelfart	8	7
Assens	10	8
Faaborg-Midtfyn	7	6
Kerteminde	4	5
Nyborg	7	3
Odense	28	19
Svendborg	10	2
Nordfyn	3	1
Langeland	0	3
Ærø	1	1
Haderslev	3	4
Billund	3	1
Sønderborg	4	6
Tønder	5	2
Esbjerg	14	18
Fanø	0	1
Varde	3	2
Vejen	4	5
Aabenraa	12	17
Fredericia	11	11
Horsens	3	5
Kolding	18	13
Vejle	15	15
Herning	7	5
Holstebro	8	10
Lemvig	3	3
Struer	2	3
Syddjurs	6	6
Norrdjurs	2	9
Favrskov	8	2
Odder	2	1
Randers	11	23
Silkeborg	7	6
Samsø	0	1
Skanderborg	9	3

NORMERING OG OMSORG 2020

Aarhus	82	44
Ikast-Brande	5	5
Ringkøbing-Skjern	14	11
Hedensted	6	3
Morsø	7	2
Skive	5	7
Thisted	7	6
Viborg	18	10
Brønderslev	3	4
Frederikshavn	3	7
Vesthimmerland	10	3
Læsø	0	1
Rebild	2	4
Mariagerfjord	9	4
Jammerbugt	12	10
Aalborg	14	18
Hjørring	5	9

Sammenhæng mellem svarprocent, normering og besvarelser

For at vurdere, om der er skævheder i besvarelserne, er svarprocenterne sammenholdt med de tal for børn pr. voksen i 2018, som Danmarks Statistik har offentliggjort. Ved beregning af svarprocenter i denne forbindelse er det samlede antal svar (både fra leder og medarbejdere) sat i forhold til antal institutioner. Resultatet fremgår af tabel 9.

Tabel 9. Børn pr. voksen i følge DST i kommuner med forskellige svarprocenter¹¹

Svarprocent	Gennemsnitligt antal børn pr. voksen i institutioner for 0-2-årige	Gennemsnitligt antal børn pr. voksen i institutioner for 3-5-årige	Antal kommuner
Under 25 pct.	3,1	6,0	10
25-50 pct.	3,2	6,2	62
Over 50 pct.	3,1	5,9	26
I alt	3,1	6,1	98

Kilde: Data fra spørgeskemaundersøgelsen og data fra Statistikbanken og egne beregninger. Gennemsnitstallene er uvægtede.

Det ses, at der ikke er nogen nævneværdig forskel på antal børn pr. voksne i kommuner med lav svarprocent hhv. kommuner med høj svarprocent. Det tyder på, at bortfaldet (dvs. de institutioner, som ikke har svaret) ikke dækker over skævheder fx med hensyn til personalenormeringen.

¹¹ Det samlede antal svar pr. institution er antal modtagne besvarelser sat i forhold til antal udsendte anmodninger om deltagelse. Eftersom de enkelte institutioner er blevet bedt om at svare på to skemaer, bliver værdierne højere end hvis man ser hver for sig på svarprocenterne for stueskema hhv. lederskema.

NORMERING OG OMSORG 2020

Som noget nyt er nogle af besvarelsene på medarbejderskemaet indhentet via FOAs medlemspanel. En mulig skævhed kunne bestå i, at de personer, som har svaret ad denne vej, er særligt fagligt bevidste og kritiske i forhold til deres arbejdsvilkår.

Hvis dette var tilfældet, kunne man fx forestille sig, at svarpersoner fra FOAs medlemspanel i højere grad end andre ville angive, at der var problemer med at sikre den daglige omsorg.

Det er imidlertid ikke tilfælde. Hvis vi ser på pædagoger, pædagogiske assistenter og pædagogmedhjælper fra FOAs medlemspanel, angiver 66 pct., at de dagligt eller flere gange om ugen har oplevelser med ikke at kunne give tilstrækkelig omsorg. Ser vi på svarpersoner fra samme personalegrupper, som ikke kommer fra FOAs medlemspanel, er tallet 64 pct. Forskellen er ubetydelig.¹²

Alt i alt vurderer Bureau 2000, at svarene er repræsentative for danske daginstitutioner.

¹² Souscheferne har lidt færre oplevelser omkring problemer med omsorg. De indgår imidlertid ikke i medlemspanelet.